Stichting Platform Verantwoord Huisdierenbezit

Houderij Richtlijnen

1. Toepassingsgebied: Chinchilla's

Algemeen
De chinchilla (wetenschappelijke naam: Chinchilla lanigera) behoort tot de orde der Rodentia (knaagdieren) en de suborde Hystricomorphae (cavia-achtigen). Het diertje is familie van deChinchillidae (wolmuizen).

Chinchilla's komen oorspronkelijk uit Zuid-Amerika (Chili, Peru, Bolivia, Equador en het noorden van Argentinië). Hier leefden zij in de ketens van het Andesgebergte, een gebied dat zich kenmerkt door grote temperatuurverschillen en een geringe luchtvochtigheid. Overdag lieten de chinchilla's die in grote koloniën leefden, zich nauwelijks zien. De dieren trokken zich terug in natuurlijke rotsspleten, holen en grotten. Pas na het invallen van de schemering werden zij weer actief en gingen zij op zoek naar voedsel. Dit bestond voornamelijk uit dorre grassen, struiken, vruchten en cactussen. Dauwwater, cactussap en sneeuw vormden de enige vochtvoorziening. Natuurlijke vijanden van de chinchilla waren o.a. roofvogels, vossen en wezelachtige. De grootste vijand was helaas de mens (Indianen, pelsdierjagers). Het is te danken aan de Amerikaan Mathias F.Chapman dat de chinchilla voor complete uitroeiing is behoed. Hij wist met zijn team 11 dieren te vangen en te selecteren voor een fokprogramma. Alle huidige chinchilla's danken hun bestaan aan deze in 1922 door Chapman geredde groep.

Profiel van de hedendaagse chinchilla:

Sociale status	uitgesproken groepsdier
Lichaamslengte	25-35 cm
Staartlengte	13-18 cm
Soort staart	Dichtbehaarde pluimstaart
Oorlengte	4 - 6 cm
Oorbreedte	3-4 cm
Oorkleur	grijs/zwart of roze
Achtervoetlengte	5 - 6 cm
Nagellengte	0,2 - 04 cm
Lengte snorharen	10 - 13 cm
Gewicht	500 – 850 g
Vachtkleur	standaard (grijze wildkleur) en een grote verscheidenheid aan door specifiek verparen verkregen mutaties
Lichaamstemperatuur	ca. 37-38 graden
Omgevingstemperatuur	aanbevolen temperatuur: rond de 18 graden C
Bioritme	chinchilla's zijn schemer- en nachtactief
Geslachtsonderscheid	bij manlijke exemplaren bevindt zich ongeveer 1 cm ruimte tussen de plasbuis en de anus. Bij vrouwtjes is deze afstand vrijwel nihil
Geslachtsrijpheid bokjes	vanaf 12 weken (!)
Geslachtsrijpheid vrouwtjes	vanaf 5 - 6 maanden
Cyclus	ca. 28 dagen
Bronst	3 - 4 dagen
Ovulatie	aan het einde van de bronst
Fokrijpheid vrouwtje	vanaf 10 maanden. Aanbevolen: 12-14 maanden
Aantal worpen per jaar	3 (2 is verantwoord, maar 1 is aan te bevelen
Draagtijd	ca. 111 dagen
Aantal tepels	2 x 3
Aantal jongen per worp	1-3. In uitzonderingsgevallen (toevoeging vit. E)

	4-6
Vruchtbaar na bevalling	ja, bijna direct (soms al tussen de worpen door)
Geboortegewicht	28-70 g (afhankelijk van de nestgrootte).
Doorsnee gewicht	40-50 g
Ogen open	direct na geboorte (nestvlieders)
Eerste beharing	direct aanwezig
Zoogtijd jongen	minimaal acht weken
Speenleeftijd	8-10 weken of bij een lichaamsgewicht van tenminste 200 g
Levensverwachting	15-22 jaar bij een goede en consequente verzorging

Overwegingen en vragen vóór de aanschaf

Ben ik wel geschikt om chinchilla's te houden?
Zoals eigenlijk voor alle diersoorten geldt, geldt voor exoten wel heel in het bijzonder: bezint eer ge begint! Een chinchilla is geen wegwerpartikel, maar een levend wezen dat met liefde en respect dient te worden behandeld. Een chinchilla kan, net als een kat, wel 20 jaar oud worden. Het is dus verstandig om u serieus af te vragen of u wel voor zo lange tijd gebonden wilt zijn. De zorg voor de dieren is een dagelijks terugkerend gebeuren. Daar komt bij dat chinchilla's gigantisch veel troep maken. Het fijne, krijtachtige stof, afkomstig van hun zandbad, vindt u terug tot in de verste uithoeken van uw kamer. Chinchilla's zijn dus zeker geen aanrader voor mensen die hun huis altijd spic en span willen hebben of die een hekel hebben aan stofzuigen en schoonmaken. Ook mensen met CARA of overgevoeligheid voor stof, pollen, haren, e.d., kunnen beter niet aan chinchilla's beginnen.

Wij adviseren u met klem om nimmer chinchilla's aan te schaffen puur voor de kinderen. U als ouder moet er zelf voor de volle honderd procent achter staan. U bent en blijft immerseindverantwoordelijke. Chinchilla's zijn sowieso niet geschikt voor kinderen onder de twaalf jaar. De diertjes slapen overdag en moeten dan in principe met rust worden gelaten. Voor jonge kinderen is het niet leuk om dieren te hebben die pas actief worden tegen de tijd dat zij naar bed gaan. Daar komt bij dat chinchilla's zich niet graag laten oppakken. Het zijn absoluut geen knuffeldieren. Mede hierdoor worden chinchilla's door jonge kinderen nogal eens als 'saai' ervaren, met als gevolg dat de kids al snel hun belangstelling voor de diertjes verliezen. Het is overigens geen optie om de chinchillakooi bij uw kroost op de slaapkamer te plaatsen. Gezonde dieren zijn 's nachts super actief en kunnen zoveel lawaai produceren dat de kinderen geen oog dicht doen.

Verder dient u goed te beseffen dat het niet eenvoudig is om voor de vakantie eenaanvaardbare oplossing voor uw chinchilla's te vinden. Chinchilla's veranderen, evenals als katten, niet graag van omgeving. Een verhuizing leidt bij deze gevoelige diertjes bijna onvermijdelijk tot stress. Niet zelden met ziekte (longontsteking door verminderde weerstand) of zelfs de dood als gevolg. Bovendien zijn er in Nederland nauwelijks pensions te vinden waar u de dieren op verantwoorde wijze kunt onderbrengen. Bij de meeste beheerders ontbreekt de vereiste know how. Kunt u dus geen bekwame en betrouwbare oppas regelen of heeft u tijdens uw afwezigheid liever geen (vreemde) mensen in uw huis? Begin dan zeker niet aan chinchilla's.

Kan ik één of moet ik meerdere chinchilla's aanschaffen?
Over deze vraag kunnen we kort zijn: als het welzijn van de chinchilla u serieus ter harte gaat, heeft u eigenlijk geen andere keuze dan tenminste twee dieren aan te schaffen. Een chinchilla solitair houden is geen optie. Chinchilla's zijn uitgesproken groepsdieren. Een chinchilla die alleen wordt gehouden zal, ongeacht de aandacht die hij krijgt, niet gelukkig zijn. Overdag moet het diertje immers met rust

worden gelaten en 's nachts, juist als het actief is, ligt u in uw bed. Dat zullen - onvermijdelijk - lange, eenzame nachten worden voor uw chinchilla… We kunnen dan ook niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is dat het diertje een maatje heeft om 'chinchilladingen' mee te doen. Kort door de bocht: u kunt beter geen chinchilla aanschaffen dan één chinchilla.

Kies ik voor bokjes, vrouwtjes of voor een koppeltje?
Als het niet uw bedoeling is om met de dieren te gaan fokken, is eigenlijk voor alle drie de opties wel iets te zeggen. Het combineren van twee chinchilla's van hetzelfde geslacht is goed mogelijk. U kunt zonder problemen twee mannetjes of twee vrouwtjes bij elkaar zetten. Bokjes zijn over het algemeen nieuwsgieriger en meer ondernemend dan vrouwtjes. Ze zullen ook iets sneller vertrouwd raken met u als eigenaar.

N.B. De combinatie van twee **on**gecastreerde mannetjes (vader/zoon of twee broertjes) gaat slechts onder één voorwaarde goed, namelijk dat er nimmer vrouwtjes in dezelfde ruimte komen te staan! Ook al worden deze dames in de andere hoek van de kamer gezet, de heren zullen hen ogenblikkelijk ruiken en de competitie met elkaar aangaan. In het laatste geval kunt u deze chins het beste gelijktijdig laten castreren. Of de onderlinge relatie daarna kan worden hersteld, valt nog te bezien.

De combinatie van twee vrouwtjes geeft eigenlijk zelden problemen. Het is goed mogelijk om een moeder met een dochter of twee zusjes samen te houden. Tijdens de bronst wil echter nog wel eens irritatie ontstaan. Sommige vrouwtjes willen dan het liefst gedekt worden en dringen zich, bij afwezigheid van een mannetje, op aan het andere vrouwtje. Niet ieder vrouwtje is daarvan gediend. Gelukkig duurt de hierdoor ontstane disharmonie zelden langer dan 1 of 2 dagen.

De leukste en beste combinatie is nog altijd een koppeltje. De chemie tussen een mannetje en een vrouwtje is in de regel net iets beter (hechter) dan die tussen twee dieren van hetzelfde geslacht. Om nageslacht te voorkomen, doet u er goed aan het bokje te laten castreren. Dit dient echter wel te gebeuren door een dierenarts die daar voldoende ervaring mee heeft. De kosten van een castratie bedragen tussen de 50 en 70 euro. Op zich mag dit geen rol spelen. Immers als u onverhoopt met uw chinchilla naar de dierenarts moet, dan bent u een dergelijk bedrag al bijna kwijt alleen aan het consult en eventuele medicijnen.

We kunnen ons goed voorstellen dat u misschien wat opziet tegen de ingreep op zich. Immers ook al gaat het bij een ervaren dierenarts om een routinehandeling: iedere operatie brengt een zeker risico met zich mee. Ook de nazorg is belangrijk. Er zal de eerste twee dagen dan ook zondermeer iemand bij u thuis aanwezig moeten zijn om de patiënt in de gaten te houden. De hechtingen kunnen namelijk worden stukgebeten of de wond kan gaan ontsteken. Ook komt het nogal eens voor dat het bokje vanwege alle emoties en stress verstopping krijgt of - nog vervelender - een penisprolaps. Dit kan, als het probleem niet tijdig wordt opgemerkt, binnen enkele dagen fataal aflopen….

Wilt u deze 'toestanden' liever allemaal niet? Heel begrijpelijk! Kiest u dan voor een koppel van hetzelfde geslacht of voor een koppel uit de opvang. Bij een bonafide knaagdierenopvang met een verantwoordelijke beheerder, zullen alle bokjes zijn of worden gecastreerd.

Kan ik chinchilla's samen met andere knaagdieren in een kooi zetten?
Nee! Bij sommige particulieren en ook in dierenwinkels, zien wij wel eens dat chinchilla's samen worden gehuisvest met cavia's, degoes of gerbils. Wij raden dit ten zeerste af! Chinchilla's en andere knaagdieren spreken namelijk niet dezelfde taal en hebben vaak ook een geheel ander bioritme. Ook het voedsel verschilt van samenstelling. Chinchilla's floreren het best op een schraal menu. Het voer van de meeste andere knaagdieren is te rijk (te vet of te rijk aan suikers). Dus, hoe leuk en aandoenlijk de verschillende diertjes er samen ook uit zien, laat u niet verleiden: vroeg of laat zal een dergelijke match eindigen in wederzijdse irritatie, gestoord gedrag of ziekte.

Kan ik chinchilla's buiten in de tuin houden?

Aan het buiten huisvesten van chinchilla's zijn zoveel voorwaarden verbonden, dat wij binnen het bestek van deze Gids voor Goede Praktijken, slechts één antwoord kunnen geven: nee!

Kunnen chinchilla's wel tam worden?
Chinchilla's kunnen heel tam worden. Dit geldt niet alleen voor jonge dieren, maar ook voor oudere en zelfs voor getraumatiseerde dieren. Het handtam maken van chinchilla's is een leuk en boeiend proces, waarbij geduld van u als eigenaar in de regel ruimschoots wordt beloond. Bepalend voor de mate van succes zijn niet alleen het karakter, de eigenschappen of de ervaringen van het dier zelf, maar ook uw lichaamstaal, de wijze waarop u uw stem gebruikt en de sfeer in huis. Chinchilla's zijn intelligente en gevoelige dieren. Als de sfeer in huis niet goed is en u boos of verdrietig bent, pikken chinchilla's dit feilloos op. Ook geuren spelen een belangrijke rol. Als u wekelijks van aftershave of parfum zou veranderen, loopt u - zeker in de aanloopfase - het risico dat de dieren u niet ogenblikkelijk herkennen en in verwarring raken.

Door chinchilla's vanaf de eerste dag regelmatig aan uw handen te laten ruiken, c.q. op uw handen te laten stappen (zonder deze direct naar u toe te trekken!) wordt geleidelijk een vertrouwensband opgebouwd. Chinchilla's vinden het prettig als u op geruststellende en opgewekte toon tegen hen spreekt. Zij beschouwen dit als een regelrechte aanmoediging. Vooral bokjes zullen in dit opzicht snel initiatieven tonen. Ter ondersteuning van dit proces kunt u hen paaien, c.q. belonen met een lekker rozijntje of een klein stukje droge cracker.

Kan ik chinchilla's vrij door de kamer laten lopen?
Ja, mits u uitgebreide en afdoende maatregelen neemt om de dieren te behoeden voor eventuele gevaren, zoals bedrading van elektrische apparaten, giftige planten, gelakte meubelen, etc..
Chinchilla's knagen werkelijk aan alles.
Het mooiste zou natuurlijk zijn dat uw chinchilla's kunnen beschikken over een eigen ruimte die volledig 'chinproof' is. Maar ook een gang, hal of badkamer kan geschikt zijn (of eenvoudig geschikt worden gemaakt) voor de dagelijkse vrijloop van de diertjes.

Dat die dagelijkse vrijloop belangrijk is voor chinchilla's, lijdt geen twijfel. Het heeft een duidelijk effect, zowel op het psychisch welbevinden als op de fysieke gezondheid. Menige depressieve of onzekere chinchilla is er dankzij regelmatige vrijloop weer helemaal bovenop gekomen. Daarnaast heeft deze extra lichaamsbeweging een gunstige uitwerking op de ontwikkeling van de spiermassa. Het verschil tussen chinchilla's die altijd in hun kooi zitten en chinchilla's die regelmatig een sprintje kunnen trekken, is niet alleen zichtbaar, maar ook voelbaar.

Mocht de ruimte waarin u uw chinchilla's wilt laten rondlopen, niet of nog niet, volledig 'chinproof' zijn (zie voor meer informatie 'Gevaren in huis' op www.chinchillavraagbaak.nl), dan mag u de dieren **geen moment** uit het oog verliezen. Chinchilla's zijn vliegensvlug en kunnen zichzelf in no time in de problemen brengen. Laat vooral kleine kinderen, honden of katten nooit zonder toezicht in dezelfde ruimte achter als uw chinchilla's. Een schattig peutertje kan sadistische spelletjes bedenken en ook een snurkende hond of een aandoenlijk spinnende kat, kan tijdens uw afwezigheid veranderen in een weerzinwekkend monster.

Om uw chinchilla's na het speeluurtje weer, zonder klopjacht, te laten terugkeren in hun kooi, moet u vooral zorgen dat de kooi aantrekkelijk voor hen blijft. U kunt dit o.a. doen door hen in de kooi te belonen met iets lekkers of door hun nieuwsgierigheid te prikkelen met iets nieuws (bijvoorbeeld een klein kartonnen doosje met een verrassing erin, verse wilgentakjes, etc.). Als uw chinchilla's weer veilig in hun kooi zitten, sluit dan niet ogenblikkelijk het deurtje achter hen, maar blijf er nog even gezellig bij zitten en praat opgewekt tegen de diertjes. Doet u dit niet, dan hebben zij de truc snel door en zullen zij zich bij een volgende gelegenheid niet zo snel laten verleiden. Het terugkeren naar de kooi moet altijd worden beloond en niet worden afgestraft, ook al heeft u nog zo lang op hen moeten wachten.

Financiële consequenties

Los van alle praktische bezwaren, dient u zich goed te realiseren dat met de aanschaf en verzorging van chinchilla's de nodige kosten zijn gemoeid. De dieren zijn niet alleen in aanschaf, maar ook qua huisvesting en verzorging, veel duurder dan bijvoorbeeld een konijn of cavia. Chinchilla's hebben veel ruimte nodig. Kant en klare volières die u via internet of in een dierenspeciaalzaak koopt, zijn behoorlijk prijzig en moeten meestal nog helemaal worden ingericht. Materialen om zelf een chinchillaverblijf te maken zijn evenmin goedkoop.
Ook voor de dagelijkse verzorging bent u met chinchilla's veel duurder uit dan met een konijn of cavia. Chinchillavoer is vrij prijzig. Hetzelfde geldt voor het badzand.
Als u pech heeft, komen daar ook nog kosten bij voor een bezoekje aan een 'gespecialiseerde' dierenarts. Hiervoor moet u soms vele kilometers rijden. Er zijn namelijk maar weinig dierenartsen die voldoende kennis hebben m.b.t. deze exoot.
Kortom: het houden van chinchilla's blijft, zeker voor de particulier, een dure hobby.

Zo zijn er misschien wel meer feiten en omstandigheden waar u in uw enthousiasme niet ogenblikkelijk aan denkt. Vandaar ons advies: neemt u vooral rustig de tijd om de uitgebreide **'checklist'** door te nemen op www.chinchillavraagbaak.nl. Aan de hand daarvan kunt u eenvoudig vaststellen of chinchilla's als huisdieren wel in uw gezinssituatie passen.

Als ik chinchilla's aanschaf, waar kan ik dit dan het beste doen?
Als u met uw chinchilla's wilt fokken, kunnen de dieren het beste worden aangeschaft bij een goede, bonafide fokker. Deze is bekend met de bloedlijnen en de herkomst van de chinchilla's. De fokker zal u bij verkoop een stamkaart en wat overgangsvoer meegeven. Goede fokkers onderhouden contact met hun cliënten. In geval van calamiteiten kunt u altijd een beroep op hen doen.

Indien u de chinchilla's uitsluitend voor uw plezier wilt houden en niet specifiek op zoek bent naar jonge dieren of bijzondere kleurtjes, kijkt u dan gerust eens rond in een bonafide knaagdierenopvang of op herplaatsingsites. Honderden chinchilla's in Nederland wachten op een goed en verantwoordelijk baasje. Gun hen een tweede kans!

N.B. Het is niet verstandig om chinchilla's aan te schaffen op een veemarkt, in een dierenwinkel, tuincentrum of via advertentiesites bij particulieren. De dieren kunnen ziek of zwanger zijn. Niet zelden is er sprake van inteelt.
Wilt u juist voor een zielenpoot of een kneusje gaan? Dit valt zeker te respecteren! Wees echter wel bedacht op al dan niet terugkerende dierenartskosten. De uiteindelijke 'schade' kan hoog oplopen. Fokken met dergelijk dieren is uiteraard uit den boze!

Waarop moet ik letten bij de aanschaf?
Om malafide fokkers en opvangcentra te kunnen onderscheiden van bonafide ondernemingen, hoeft u primair alleen maar uw zintuigen de kost te geven:
- waar worden de chinchilla's gehuisvest? (in een lichte, goed geventileerde en royale ruimte of in een donkere schuur?)
- hoe worden de chinchilla's gehuisvest? (in kleine gaasbakken of in royale kooien?)
- hoe zijn de kooien ingericht? (sober of met veel aandacht voor de dieren?)
- hoe ogen de dieren? (gelukkig en gezond of apathisch en ziek?)
- hoe is het met de hygiëne gesteld? (bodemstrooisel, voerbakjes, waterflesjes, zandbad).
- hoe gaat men met de dieren om (ruw en onverschillig of liefdevol en met respect?)
- hoe reageren de chinchilla's op hun verzorger? (nieuwsgierig en onbevangen of angstig en teruggetrokken?)

Verder:
- mag u overal vrij rondkijken?
- neemt de fokker/beheerder/verzorger alle tijd voor u?
- worden uw vragen naar tevredenheid beantwoord?
- heeft u de indruk dat de fokker/beheerder/verzorger zijn dieren kent?
- houdt de fokker een stamkaart bij van zijn chinchilla's?
- stelt de fokker/beheerder/verzorger zich kritisch op t.o.v. u als potentiële koper/gegadigde?

N.B. In Nederland is één gespecialiseerd opvangcentrum voor chinchilla's, te weten Stichting Vida Nueva in Musselkanaal (Gr.). Hier zetelt werkelijk alle know how m.b.t. deze exoot, zowel op het gebied van algemene verzorging, als medisch gezien. U mag er dan ook op vertrouwen dat alle dieren die bij Vida Nueva voor herplaatsing in aanmerking komen, zonder uitzondering gezond zijn. Verder zal men u alles kunnen vertellen over voorgeschiedenis, karakter, persoonlijkheid en gedrag. Daarnaast ontvangt u eerlijke voorlichting en goede informatie (o.a. een uitgebreide brochure over chinchilla's als huisdier). In geval van calamiteiten kunt u te allen tijde een beroep doen op deze stichting. Voor Vrienden van Vida Nueva wordt dagelijks (gratis) telefonisch spreekuur gehouden.

Hoe zie ik of een chinchilla gezond is?
- De chinchilla is nieuwsgierig, reageert vriendelijk en alert en heeft een gelukkige, c.q. tevreden uitstraling.
- Het diertje voelt gevuld aan, zonder te dik te zijn.
- De ogen staan helder, zijn bol en glanzend en er is geen uitvloeiing.
- De oren zijn schoon, glad en zonder schilfers of korstjes.
- De neus is droog en schoon en er is geen uitvloeiing.
- De bek is schoon en droog, de snijtanden sluiten netjes, recht op elkaar, de ondertanden zijn langer dan de boventanden, de kleur is geeloranje, de tong beweegt vrij en soepel.
- De vacht is vol en glanzend, voelt zacht en luchtig aan en is regelmatig van structuur.
- De geslachtsopening is schoon, er is geen uitvloeiing of een onwelriekende geur.
- De anus is schoon, er is geen sprake van uitvloeiing of een onwelriekende geur.
- De ontlasting ziet er goed uit, de keuteltjes hebben de juiste vorm, afmeting en consistentie.
- De urine is helder en stinkt niet. De kleur varieert van licht- tot donkergeel.
- De voetzolen zijn gaaf, vertonen geen ontstekingsplekken en voelen niet warm aan.

Hoe ziet ik het verschil tussen een mannetje en een vrouwtje?
Een vuistregel bij het bepalen van het geslacht is: hoe groter de afstand tussen de plasbuis en de anus, des te groter de kans dat u een bokje in handen heeft. Bij een vrouwtje liggen de plasbuis en de anus namelijk direct tegen elkaar aan. Bij een volwassen vrouwtje is duidelijk een smal gleufje/streepje te zien tussen de plasbuis en de anus. Dit is de door een bronstprop afgesloten vagina/geboortekanaal. Tijdens de bronst staat dit gleufje wat open. In zeldzame gevallen kan een wat bloederige afscheiding worden waargenomen.

Niet alleen bij een volwassen bokje, maar zelfs bij een pasgeboren jong, is goed te zien wanneer het om een mannetje gaat. U dient hiertoe de plasbuis van de baby voorzichtig met uw vinger in de richting van de borstkas te manipuleren. Bij een bokje zal al gauw enkele millimeters ruimte tussen anus en plasbuis te zien zijn.

Is het verstandig om een nestje te laten komen?
Gezien het enorme 'overschot' aan chinchilla's en de positie van de diverse opvangcentra die hierdoor overvol zitten: nee! Wij stellen ons op het standpunt dat een nestje slechts verantwoord is als dit ten doel heeft het gezinnetje 'compleet' te maken. Dit betekent dat de jongen na hun geboorte in principe bij de ouders blijven en dat zowel de vader als eventuele mannelijke nakomelingen, tijdig worden gecastreerd. Voor het volwassen bokje is het juiste tijdstip voor castratie het moment waarop de zwangerschap van het vrouwtje een feit is. Hierbij is het uitermate belangrijk dat het te castreren bokje in gezelschap van zijn drachtige vrouwtje verkeert als hij naar de kliniek wordt gebracht. Dit om relatieproblemen na de ingreep te voorkomen. Zonen kunnen worden gecastreerd op een leeftijd vanaf 14 weken.
Voorwaarde is wel dat zij gezond en goed op gewicht zijn.

N.B. Niet ieder koppeltje mag zomaar een nestje krijgen! Foute combinaties, c.q. omstandigheden zijn:
- Vader x dochter, moeder x zoon of broer x zus (inteelt)
- Wit x wit (lethale factor = dominant gen dat bij verdubbeling zorgt voor spontane

abortussen, doodgeboorten en misvormingen)
- Velvet x velvet (lethale factor)
- Chinchilla's met erfelijke afwijkingen (gebitsprobleem, vachtbijten, etc.)
- Chinchilla's waarvan de achtergrond onbekend of dubieus is.

II. Voeding

Algemeen

Het spijsverteringssysteem van chinchilla's is van oorsprong ingesteld op een karig menu, d.w.z. voeding die arm is aan organische nutriënten (zoals koolhydraten en vetten), maar daar en tegen rijk aan ruwe celstof (vezels). Belangrijke darmbacteriën hielpen het voedsel op te slaan, waardoor de dieren, ook in perioden dat het voedselaanbod tijdelijk wat minder was, zonder problemen konden overleven.

De huidige (gedomesticeerde) chinchilla heeft het t.a.v. zijn voorouders een stuk gemakkelijker. Inspanning is niet meer vereist, want het aanbod van voedsel is, evenals de keuze, overvloedig. Dat dit ook weer problemen met zich meebrengt, was natuurlijk te verwachten. De chinchilla is inmiddels, net als de mens, slachtoffer van onze welvaartmaatschappij en vertoont hieraan inherente symptomen, zoals verzadiging, vetzucht, luiheid, desinteresse, verveling en (ongezonde) stress.

Volgens diverse beschrijvingen in de literatuur zou de chinchilla, in tegenstelling tot de cavia, geen extra vitamine C nodig hebben. Of het diertje de vitamine zelf aanmaakt, is anno 2010 nog altijd onduidelijk. Overtuigende bewijzen zijn - voor zover ons bekend - niet gevonden. Wel zijn wij ervan overtuigd dat toevoeging van vitamine C aan het chinchillamenu van grote waarde kan zijn. Vitamine C verhoogt de weerstand. Daarnaast is vitamine C een belangrijk antioxidant en daarmee vanger van vrije radicalen, die o.a. vrijkomen in situaties van stress (bij chinchilla's nog steeds doodsoorzaak nummer 1). In het bijzonder voor chinchilla's die een infectie hebben opgelopen, net jongen hebben gekregen of die anderszins herstellende zijn, is extra vitamine C ons inziens een verstandige aanvulling op het dagelijks menu. Ook de toevoeging van magnesium/zink aan chinchillavoer zou wel eens van betekenis kunnen zijn.

Basisvoeding

Hooi en pellets vormen tezamen de basisvoeding voor chinchilla's.
Hooi is verreweg het belangrijkste. Niet alleen voor het gebit, maar ook voor het lange darmstelsel van de chinchilla. Hooi bevordert o.a. de vorming van ceacotrofen (keutels, bestaande uit halfverteerde vezels en essentiële voedingsstoffen). Ook helpt het obesitas (vetzucht) te voorkomen. Daarnaast zorgt hooi ervoor dat de dieren langer bezig zijn met eten en dus met kauwen. Tanden en kiezen slijten daardoor beter af.

Goed hooi is gras dat in het juiste seizoen, op het juiste moment, wordt binnen gehaald en vervolgens vakkundig gedroogd. Het is vrij van aarde, dierlijke vervuiling of chemicaliën. Goed hooi ruikt fris en kruidig en voelt droog en stengelig aan. Slap of oud hooi (meestal geel) is ongeschikt. Chinchilla's geven dat meestal zelf ook wel aan door het hooi ongemoeid te laten. Muf hooi of hooi dat naar paddenstoelen ruikt is vrijwel zeker vochtig geweest en kan levensgevaarlijke schimmels bevatten. U doet er goed aan dit hooi direct op de composthoop te gooien of in de groene biobak te laten verdwijnen.
Bij natuurhooi dient u bedacht te zijn op Sint Janskruid en Jacobs Kruiskruid (giftig!).

Pellets zijn geperste bruine staafjes of brokjes (een soort biks). Hoewel gemengd chinchillavoer er over het algemeen gezelliger en smakelijker uitziet, kiezen wij uitdrukkelijk voor de minder aantrekkelijke pellets. De voornaamste reden hiervan is, dat hiermee wordt voorkomen dat chinchilla's selectief gaan eten en het lekkerste (lees: het minst gezonde) er tussenuit pikken. Gemengd chinchillavoer bevat namelijk, naast pellets, diverse ingrediënten die te rijk zijn aan koolhydraten en

vetten. De darmbacteriën van chinchilla's zijn hierop van nature niet ingesteld. Vooral de hoogste in rangorde (en dus ook de eerste in de pikorde) loopt een verhoogd risico op aandoeningen als geel vet, leververvetting en hartfalen.

Een niet te verwaarlozen nevenverschijnsel van te rijke voeding is, dat de dieren eerder verzadigd zijn en dus minder eten. Minder eten betekent ook: minder kauwen. De doorgroeiende snijtanden en ook de kiezen hebben minder te doen en slijten daardoor onvoldoende af, met alle gevolgen van dien. Door gewoon simpele pellets te geven, kan veel ellende worden voorkomen. Pellets vormen 'compleet voer'. De dieren krijgen dus alles binnen wat zij nodig hebben.

N.B. Hooi kan het beste in de loop van de middag worden verstrekt, zodat de chinchilla's min of meer gedwongen worden om hiermee te beginnen. Aan het begin van de avond kunt u de pellets geven. Vul echter geen bakjes bij, maar laat de dieren eerst het overgebleven voer van de vorige dag opeten. Als u zodanig voert, dat er nauwelijks pellets overblijven, dan voert u voldoende. Is het bakje iedere ochtend helemaal leeg, dan kunt u misschien iets meer geven.

Verantwoorde extraatjes
Als extraatje mag u uw chinchilla's (uit de hand) een piepklein stukje wortel, witlof, appel, mandarijn, banaan, abrikoos, paprika, rozenbottel, peterselie of paardenbloemblad geven. Ook een ongezwavelde (= donkerbruine) rozijn, een stukje soepstengel, rauwe spaghetti of een ritselende korenaar, worden door de diertjes zeer op prijs gesteld.
Daarnaast zijn er bij dierenspeciaalzaken en via internetwinkels diverse soorten gedroogde kruiden en vruchten verkrijgbaar. Hierbij kunt u o.a. denken aan mariadistel, weegbree, brandnetel, paardenbloem, peterselie, rozenbottel, wortel-, appel- en bananenchips, Johannesbrood, etc.
Voor alle lekkernijen, met name (gedroogde) vruchten en zaden, geldt: incidenteel en met mate!

Tip: Zet geen voerbakjes op de grond. Hier raken zij snel vervuild door bodemstrooisel en uitwerpselen. Voerbakjes kunnen het beste aan het traliewerk worden gehangen op een plek waar alle chins er makkelijk bij kunnen (bijvoorbeeld boven een brede plank).

Water
Water kan worden verstrekt in een glazen fles met een rubberen kurk en een glazen nippel of in een kunststof fles met metalen nippel en een druppelstop. Drinkbakjes zijn niet aan te raden: ze worden gemakkelijk omgegooid en raken snel vervuild door uitwerpselen, badzand of bodemstrooisel. Een kunststof fles dient zodanig te worden opgehangen dat deze niet van binnenuit kan worden stukgebeten. U kunt de fles beschermen door op de plaats waar hij moet hangen, een langwerpig stukje nertsengaas aan het traliewerk te bevestigen. Hang de fles zo, dat alle chinchilla's er goed bij kunnen (vooral niet te laag). Voor babychinchilla's kunt u het beste een extra flesje ophangen. Het water dient dagelijks te worden ververst en de fles regelmatig schoongemaakt om groene aanslag door vorming van algen te voorkomen.

III. Huisvesting

Aanschaf van de kooi
Gezonde chinchilla's zijn tot op hoge leeftijd actief en hebben dus veel ruimte nodig. Helaas zijn de meeste 'kant en klare' knaagdierkooien, zoals die in de winkel of via internet te verkrijgen zijn, niet geschikt voor chinchilla's. Chinchilla's beschikken over vlijmscherpe tandjes en knagen zich in mum van tijd overal doorheen. Kunststof onderbakken zijn dus voor deze diertjes taboe. Het zelfde geldt voor kunststof plateautjes, buizen, zandbaden, voerbakjes en speelgoed.

De meest geschikte 'kant en klare' kooien voor chinchilla's zijn nog de geheel metalen volières voor parkietachtige. De binnenmaten van een dergelijke kooi moeten voor een koppel tenminste 60 x 55 x 140 cm zijn (breedte x diepte x hoogte). Voor een gezin van 4-5 chinchilla's is dat 100 x 55 x 140 cm.

Helaas worden door fabrikanten en leveranciers nog regelmatig veel smallere (dus goedkopere) volières aangeboden. Laat u niet verleiden! Deze volières zijn uitsluitend geschikt voor degoes, ratjes of kleine zangvogeltjes. Ook kant en klare, met traliebodems, tralieplateaus en tralietrapjes ingerichte kooien zijn niet geschikt voor chinchilla's. Met dit soort dieronvriendelijke kooien gebeuren regelmatig ongelukken omdat de lange achtervoeten van de chinchilla tussen de spijltjes kunnen blijven hangen. Vaak met fracturen - of nog erger – afgerukte ledematen, als gevolg.

N.B. Aan de afmetingen van een chinchillakooi kunnen uitsluitend concessies worden gedaan, als uw chins iedere avond tenminste een uur mogen loslopen. Doe echter nooit concessies aan de breedte van de kooi, want bijna alle gangbare kooien zijn smal in verhouding tot de hoogte.

Ten onrechte wordt nog steeds verondersteld dat een chinchillakooi vooral hoog moet zijn. Dit is een bijna niet uit te roeien misverstand. Een chinchillakooi moet namelijk vooral **breed** zijn. Chinchilla's zijn van nature geen springers, maar klauteraars. Vooral overdag zijn de diertjes nauwelijks in staat om afstanden te schatten. Chinchilla's doen dan vrijwel alles op de automatische piloot.

Eigenlijk gaat er niets boven het zelf ontwerpen en (laten) maken van een chinchillakooi. U bent dan helemaal vrij in de materiaalkeuze: bijvoorbeeld metaal, mdf, trespa, of een combinatie daarvan. Zelf geven wij de voorkeur aan mdf in een lichte kleur (wit, ahorn, berken of beuken), zodat de kooi van binnen licht is. Een donkere kooi verstoort het bioritme van de chinchilla's. Bovendien kunt u de dieren in een donkere kooi niet goed observeren. Maak de kooi zodanig dat u overal goed bij kunt. Niet alleen voor als u de kooi moet schoonmaken, maar ook in het geval u de dieren moeten vangen (dierenartsbezoek). Het handigst is een grote dubbele deur aan de voorzijde. Wij raden aan om het raamwerk van de bovenste deur hoger te maken dan dat van de onderste. De bovenste deur kan dan worden dichtgezet met gaas en de onderste met plexiglas of gewoon glas. Kies uitsluitend voor dik nertsengaas. Alle andere gaassoorten zijn ongeschikt.

Tip: plaats de volière op een rustige, tochtvrije plek en zet hem op stevige, geremde zwenkwielen, zodat u de kooi, als het nodig is, gemakkelijk kunt verplaatsen.

Inrichting van de kooi

De kooi moet vooral over voldoende zitplankjes beschikken, zowel langs de beide zijwanden als tegen de achterwand. Deze planken, bijvoorkeur voorzien van metalen hoekprofielen, kunt u het beste over de gehele breedte en diepte van de kooi laten doorlopen. De chinchilla's kunnen dan eenvoudig, namelijk trapsgewijs, tot boven in de kooi komen. De plankjes mogen onder geen beding te klein of te smal zijn. Op internet staan voorbeelden van kooien waarin de wanden met plankjes veel weg hebben van een (oefen)klimwand voor bergbeklimmers. Het zal u duidelijk zijn dat deze kleine plateautjes volkomen ongeschikt zijn voor uw chinchilla's. De dieren kunnen hierop niet eens fatsoenlijk naast elkaar zitten! Dit terwijl het uitgesproken groepsdieren zijn die altijd als een kluwen bij elkaar kruipen. Als deze plankjes in een later stadium ook nog worden aangeknaagd, zal zelfs een chinchilla in zijn eentje hierop nauwelijks zijn evenwicht kunnen bewaren. Het valt dan ook te betreuren dat dit voorbeeld van een uitgesproken dieronvriendelijke chinchillakooi tot op de dag van vandaag navolging geniet.

Tip: Anticipeer ook op het krijgen van een eventueel nestje en het ouder worden van uw chinchilla's, door de afstand (hoogte) tussen de planken niet groter te maken dan 20-22 cm.

Als bodembedekking voor het chinchillaverblijf adviseren wij houtvezel (bij voorkeur van populieren), beukensnippers of hennepvezel. Voor de eerste twee geldt dat u het beste kunt kiezen voor de fijne variant van deze producten. Houtvezel heeft als voordeel dat het goed absorbeert, beukensnippers nemen iets minder goed op, maar veroorzaken minder stof.
De kooi dient regelmatig (tenminste één keer per week) volledig te worden schoongemaakt. Hoe vaak precies, hangt o.a. af van de grootte van de kooi, het aantal chinchilla's dat u erin huisvest en het plasgedrag van de dieren. Sommige chinchilla's urineren op een vaste plek, andere plassen

ongegeneerd op iedere plaats waar zij toevallig aandrang voelen (op de planken, in het zandbad, in hun huisje, vanaf een hoge tak, etc.). Wat dat betreft zijn sommige chinchilla's echte viespeuken.

Omdat chinchilla's doorgroeiende snijtanden hebben, is de aanwezigheid van voldoende knaagmateriaal uitermate belangrijk. Verse wilgentakjes, dikke boomtakken en/of -stronken mogen in de kooi niet ontbreken. Duur, maar uitermate duurzaam en decoratief, is massief (glad) wortelhout of kienhout. U kunt dit kopen bij de aquariumafdeling van de meeste dierenspeciaalzaken. Daarnaast kunt u het verblijf inrichten met diverse soorten grote stenen. Deze dienen zodanig te worden neergelegd dat een chinchilla die in zijn slaap onverhoeds naar beneden tuimelt, niet op een steen terecht kan komen. Voor zittakken kunt u het beste harde houtsoorten gebruiken, zoals beuk of eik. Ook takken van fruitbomen zijn geschikt. Pas wel op met hars. Takken van de wilg of de hazelaar vormen uitstekend knaagmateriaal. De takken worden in no time van hun bast ontdaan. Ze gaan dus niet lang mee en dienen regelmatig te worden vervangen.

Tip: Houd de takkenroute van uw gemeente in de gaten. U kunt soms voor een heel jaar inslaan.

Verder hebben chinchilla's, een zandbad nodig. Dit stofbad wordt niet alleen genomen om de vacht los en vrij van vet te houden, maar ook om stress af te reageren. Het enige zand dat als badzand in aanmerking komt, is origineel chinchillazand. Laat u vooral niet verleiden om het (goedkopere) volièrezand aan te schaffen. Dit is te scherp en beschadigt de vacht. Een grote roestvrijstalen voerbak voor honden of een diepe glazen of aardewerk kom is geschikt om het zand in te doen. Omdat chinchilla's de neiging hebben om in hun zandbad te keutelen en soms zelfs te plassen, moet het badzand iedere dag worden gezeefd. Afhankelijk van de hygiëne van de diertjes, dient u het zand wekelijks of om de 14 dagen totaal te vervangen.

Tip: Plaats het zandbad achteraan in een hoek van de kooi, het liefst onder een brede plank. Dit scheelt aanzienlijk met het stof dat u in de kamer terugvindt.

Chinchilla's hebben, zoals de meeste (prooi)dieren, behoefte aan een schutplek of slaaphuisje. U kunt hiervoor het beste een aardewerk kruik gebruiken of een houten, ongeverfd slaaphuisje met een plat dak. Zo'n huisje kunt u kant en klaar kopen. Helaas laat de kwaliteit nog al eens te wensen over. De meeste huisjes zijn in elkaar gezet met dunne spijkertjes of uiterst gevaarlijke nietjes. Het is dus zaak om iedere dag te controleren of deze spijkers en nietjes misschien door knagen in de nacht bloot zijn komen te liggen en zo nodig passende maatregelen te nemen. Ook zijn er grote wilgentenen tunnels in de handel. Deze gaan redelijk lang mee en kunnen het beste op de bodem van de kooi worden geplaatst.
Onze voorkeur gaat echter uit naar zelf een huisje maken van dik vuren- of beukenhout. U kunt de afmetingen dan aanpassen aan het aantal chinchilla's. Originele houtverbindingen zijn het meest veilig. Bent u niet zo handig, gebruik dan al dan niet verzonken schroeven en vijl eventuele braampjes zorgvuldig weg.
Het verdient aanbeveling om meerdere schutplekken te creëren zodat een chinchilla die zich even wil terug trekken, daartoe in de gelegenheid wordt gesteld.

Als speelgoed en ter afleiding, kunt u onbehandeld papegaaienspeelgoed in de kooi hangen. Ook een klein ongebleekt kartonnen doosje of idem w.c. rolletjes, gevuld met stro of kruidenhooi vallen - zowel letterlijk als figuurlijk - bijzonder in de smaak.
Kunststof attributen zijn in een chinchillakooi taboe. Dit geldt ook voor de zogenaamde driehoekige toiletten voor konijnen en kleine knagers die u in hun plashoek kunt zetten. Chinchilla's gaan er - hoe kan dit ook anders? - geheid aan knagen. Het gevaar schuilt hem vooral hierin, dat niet al het fijne slijpsel dat bij het knagen wordt geproduceerd in het bodemstrooisel terecht komt. De chins krijgen er bijna altijd wel iets van binnen. Dit kan grote schade aanrichten aan de slokdarm, de maag en het toch al zo gevoelige darmstelsel.

IV. Gezondheid

Bij een goede en consequente verzorging zal een chinchilla niet snel ziek worden. Chinchilla's zijn wel erg gevoelig voor stress. Sterker nog: stress is bij chinchilla's anno 2010 nog altijd doodsoorzaak nummer 1. De belangrijkste stressveroorzakers zijn (net als bij mensen): verstoring van het bioritme, verandering van omgeving, scheiding, woede, ziekte, pijn, angst en verdriet. Stress bij chinchilla's dient dus zoveel mogelijk te worden vermeden. Dit betekent niet dat u bij deze kwetsbare diertjes voortdurend op uw tenen hoeft te lopen. U kunt overdag rustig stofzuigen, de radio of t.v. (niet te hard) aan hebben, bezoek ontvangen, met uw kinderen spelen of de kooi schoonmaken. M.a.w. er kan bij u in huis normaal worden geleefd Als chinchilla's zich eenmaal veilig voelen, slapen ze na verloop van tijd bijna overal doorheen.

Onderkennen dat er iets met uw chinchilla aan de hand is
Een chinchilla hoeft niet altijd echt ziek te zijn of pijn te hebben om zich niet goed of ongelukkig te voelen.
Indicaties om alert te zijn, zijn:
- teruggetrokkenheid, terwijl het diertje normaal gesproken actief en nieuwsgierig is.
- aanhoudend 'blaffen', een hard en schril geluid (alarmkreet). Soms blinde paniek.
- opeens urineren op de plankjes (dominant gedrag of een blaas-, c.q. incontinentieprobleem).
- urine spuiten (dominant gedrag, pure angst, disharmonie in de kooi)
- dwangmatig wroeten in de geslachtsstreek (infectie, penisprolaps, haarring, liesbreuk)
- stereotiep gedrag: rondjes draaien, salto's maken (voor- of achterwaarts), ijsberen of telkens van het ene op het andere plankje springen.

N.B. Iedere gedraging bij uw chinchilla's die afwijkt van het normale gedrag (b.v. op een andere plek slapen dan gebruikelijk) is eigenlijk al voldoende reden om het betreffende dier extra goed in de gaten te houden.

Pijn herkennen
Een chinchilla is een prooidier en zal daardoor zijn kwetsbaarheid niet snel tonen. Toch kunt u pijn bij het diertje herkennen. De belangrijkste symptomen zijn:
- Teruggetrokkenheid, inactiviteit, passiviteit, apathie, met gesloten ogen zitten.
- Gebrek aan eetlust, c.q. het weigeren van voedsel of water.
- Op de zij liggen (soms een instinker! Het dier kan ook juist heel relaxed zijn).
- Leunen op voorwerpen of tegen het traliewerk (buikpijn, krampen). Dit wordt ook gezien bij hoogdrachtige vrouwtjes.
- Het ontzien, c.q. niet belasten van bepaalde lichaamsdelen.
- Knarsetanden
- Met de staart slaan (verticale beweging).
- Zitten of lopen met een opgetrokken kruis.
- Piepen of brommen.
- Gedragsverandering, bijvoorbeeld bijten naar u of naar soortgenoten
- Toeval, soms resulterend in shock.

N.B. Pijnbestrijding is bij chinchilla's enorm belangrijk. Chinchilla's overlijden zelden aan de aandoening of ingreep zelf, maar wel vanwege de stress die pijn veroorzaakt.

Welke ziekten en aandoeningen komen het meest voor?

De meest voorkomende ziekten, aandoeningen, c.q. symptomen bij chinchilla's zijn (in alfabetische volgorde):

Baarmoederontsteking
Kenmerken: roodbruine, stinkende vaginale afscheiding, lusteloosheid, verhoging.
Mogelijke oorzaken: bacteriële infectie (door vervuild zandbad of herdekking), eerdere miskraam, achtergebleven foetus.
Therapie: injectie waardoor de baarmoeder zich samentrekt, ondersteund met een antibioticumkuur.

Baarmoedervergiftiging
Kenmerken: acute slapte en gebrek aan eetlust, roodbruine tot zwarte, stinkende afscheiding uit de vagina, hoge koorts, apathie.
Mogelijke oorzaken: ziek of bedorven lichaamsweefsel (b.v. achtergebleven placenta of foetus ten gevolge van weeënzwakte)
Therapie: antibioticumkuur, sterilisatie (het verwijderen van de baarmoeder). Bij een drachtig dier: een keizersnede

Blaasontsteking
Kenmerken: veel plassen, kleine hoeveelheden plassen (druppelen), zichtbare pijn bij het plassen. De urine is oranje tot rood van kleur en ruikt onaangenaam. Soms verhoging.
Mogelijke oorzaken: darmbacteriën die rond de geslachtsopening leven, of bacteriën van buitenaf (bodemstrooisel of zandbad) die de geslachtsopening zijn binnengedrongen. Soms een anatomische afwijking (vernauwde plasbuis).
Therapie: antibioticumkuur. Bij een vernauwde plasbuis rest uiteindelijk niets anders dan euthanasie.

Bloed in de kooi
Meest voorkomende oorzaken: kapotte voetzool, beschadigd oor, probleem in de bek (tongbeklemming), darm- of vaginaprolaps.
Maatregelen: zandbad uit de kooi halen totdat het wondje is genezen. In het geval van een prolaps, zie maatregelen aldaar. Bij een tongbeklemming is sprake van een te smalle kaak. Behandeling is niet mogelijk. Advies: euthanasie

Botbreuken
Kenmerken: ledematen of lichaamsdelen die niet meer kunnen worden belast. Soms met zichtbaar uistekende botdelen. Veel pijn.
Mogelijke oorzaken: ongelukkige valpartij, beklemming, waarbij het dier zich heeft losgerukt (gevaarlijk looprad of metalen hooiruif) of fysiek geweld van buitenaf (onjuist opgepakt en/of gefixeerd, gegrepen door een hond).
Therapie: intapen, spalken, eventueel een pen erin, maar even zo vaak: niets doen en alleen pijnbestrijding. Zelfs een dubbele bekkenbreuk kan met rust (lage, niet verrijkte kooi) en pijnmedicatie goed herstellen.

Darmstoornissen
Kenmerken: verstopping (kleine, ronde of dunne, langwerpige keuteltjes), het uitblijven van ontlasting (obstructie, c.q. verstoorde peristaltiek = stilstand van de darmen), rectumprolaps (de endeldarm wordt uit de anus geperst), diarree, zwarte stinkende zachte ontlasting, slijmerige keuteltjes, kleine spierwitte keuteltjes.
Mogelijke oorzaken: stress (angst, pijn), onvoldoende beweging, verkeerde voeding, abrupte voerwisseling, plotselinge temperatuurwisseling, slechte hygiëne, bacteriële infectie, parasitaire infectie, virale infectie.
Therapie bij verstopping: pellets weghalen en overvloedig hooi geven. Beweging stimuleren (laten loslopen). Zo nodig oraal laxeren met paraffineolie.
Therapie bij obstructie: oraal en rectaal laxeren. Middel toedienen dat de darmfunctie op gang brengt. Veel beweging. Zo nodig oraal extra vocht toedienen.
Therapie bij (aanhoudende) diarree: Norit (met water aanlengen en oraal toedienen via pipetje). In hardnekkige gevallen een antibioticum kuurtje.
Therapie bij zwarte stinkende ontlasting (Giardia): ontwormingsmiddel. Chinchilla in quarantaine plaatsen en uiterste hygiëne betrachten.

Therapie bij slijmerige keuteltjes: antibioticumkuur en het verbeteren van de hygiëne.
Therapie bij rectumprolaps: repositie door dierenarts (de voorhuid wordt over de eikel getrokken en met een tabakszakhechting vastgezet.
Therapie bij witte keuteltjes: geen behandeling meer mogelijk. De patiënt zal onvermijdelijk sterven.

Epilepsie
Kenmerken: plotselinge verstijving, spierkrampen, coördinatiestoornissen, stokkende ademhaling, speekselen, verslapping.
Mogelijke oorzaken: erfelijke factoren, prenatale infectie, diverse hersenaandoeningen.
Therapie: Niets anders doen dan voorkomen dat het dier zich bezeert. Ogenblikkelijk uit de kooi nemen en uw handen er beschermend omheen houden. Vooral niet vasthouden of fixeren! Nooit water toedienen!

Gebitsproblemen
Kenmerken: witte snijtanden, olifantstanden (doorgroeiende snijtanden),
scheve stand van tanden of kiezen, loszittende elementen, maloclusie (slecht op elkaar sluitende kaakhelften), haken op de kiezen en doorgroeiende kieswortels.
Mogelijke oorzaken: erfelijk bepaald, inteelt, onvoldoende knaagmateriaal, onjuiste voeding, kalkgebrek, trauma door valpartij of stoten.
Therapie bij witte snijtanden: het wekelijks toedienen van een Calciumtablet voor chinchilla's.
Therapie bij olifantstanden: de rond groeiende snijtanden kunnen eenvoudig worden geknipt en bijgevijld. Uiteraard onder een roesje. Olifantstanden vormen een terugkerend probleem.
Therapie bij haken op de kiezen: haken op kiezen kunnen worden weggeslepen met een elektrische dremel. Een roesje (isofluraan) is absoluut noodzakelijk. Haken vormen (een steeds eerder) terugkerend probleem. U kunt zich afvragen hoe lang u het dier nog wilt belasten. Wij stellen de grens bij: om de drie maanden. Moet u vaker terugkeren vanwege haakjes, dan is euthanasie het meest diervriendelijke alternatief.
Therapie bij loszittende elementen: loszittende elementen zijn niet te fixeren en zorgen voor akelige, moeilijk te behandelen, abcessen. Euthanasie is de beste optie.
Therapie bij maloclusie: geen behandeling mogelijk. Echter, niet iedere chinchilla heeft er even veel hinder van. Sommige redden zich prima. Zelfs tot op hoge leeftijd. Als er serieuze problemen ontstaan, is ook hier euthanasie de meest diervriendelijke oplossing.
Therapie bij doorgroeiend kieswortels: geen. De wortels kunnen doorgroeien tot in de oogkas.
Het verwijderen van de wortels is ingrijpend en vormt slechts een kortstondige oplossing. Ons advies: euthanasie.

Geitenrug
Kenmerken: extreme vermagering, de ruggengraat is niet meer bedekt. Het dier lijkt een bochel te hebben.
Mogelijke oorzaken: te laat onderkend gebitsprobleem, leverbeschadiging, falende nierfunctie, chronische darmontsteking, hartprobleem, kanker
Therapie: eigenlijk geen. Advies: euthanasie toepassen zodra het dier pijn krijgt en duidelijk geen plezier meer heeft in zijn leven.

Haarring
Kenmerken: gezwollen, soms paars aanlopende penis, vanwege grijs/zwarte strakke ring van opgerolde haren die voor afknelling zorgt.
Mogelijke oorzaken: paren door onervaren of jong bokje.
Therapie: haarring voorzichtig verwijderen met pincet en schaartje, eikel invetten en voorhuid er overheen trekken. Zandbad tijdelijk uit de kooi halen!

Luchtweginfecties
- Infectie van de voorste luchtwegen
  Kenmerken: hoesten, niezen, soms transparante uitvloeiing uit de neus.
  Mogelijke oorzaken: verminderde weerstand, tocht, sterke temperatuurswisselingen

Therapie: niet direct ingrijpen (hooguit iets toedienen om de weerstand verhogen), maar wel bedacht zijn op verergering van de symptomen. In dat geval een kuurtje antibioticum.

- Longontsteking
  Kenmerken: moeizame en piepende ademhaling. Soms apathie, soms benauwdheid en rusteloosheid. Vaak verhoging of koorts.
  Mogelijke oorzaken: verminderde weerstand, stress, of een uit de hand gelopen verkoudheid
  Therapie: antibioticum.

Oogaandoeningen- en letsels

- Cataract of grijze staar
  Kenmerken: grijsachtige waas over de gehele oogbol.
  Mogelijke oorzaken: vertroebeling van de lens door veroudering van weefsel. Vaak erfelijk.
  Therapie bij chinchilla's: geen. Het dier dient in een lage, aangepaste kooi te worden gezet. Uiteraard met zijn kooigeno(o)t(en).
- Glaucoom
  Kenmerken: spierwit oog.
  Mogelijke oorzaken: te hoge druk van het vocht in de oogbol en onvoldoende doorbloeding van de oogzenuw door beschadiging, infectie, suikerziekte of tumoren.
  Therapie bij chinchilla's: geen. Het dier dient in een lage, aangepaste kooi te worden gezet.
- Geïrriteerd of ontstoken oog
  Kenmerken: rood oog, of dik oog met witte uitvloeiing.
  Mogelijke oorzaken: vuiltje in het oog of beschadiging van buitenaf (strootje).
  Therapie: oogdruppels of zalf. Bij beschadigd hoornvlies: zonder cortico's!
- Tranend oog
  Kenmerken: transparante uitvloeiing (alsof het dier huilt)
  Mogelijke oorzaken: verstopte traanbuis, gebitsprobleem (o.a. doorgroeiende kieswortels).
  Therapie verstopte traanbuis: traanbuis onder een roesje laten doorspoelen (niet eenvoudig!).
  Therapie gebitsprobleem: haken laten verwijderen. Bij doorgroeiende kieswortels: euthanasie.

Oververhitting

Kenmerken: zware, pompende ademhaling, snel oplopende lichaamstemperatuur (roodkleurende oren, tong en tandvlees), coördinatiestoornissen, apathie, tremoren, bewusteloosheid, shock.
Mogelijke oorzaken: te hoge luchtvochtigheid in combinatie met een veel te hoge omgevingstemperatuur. Soms extreme inspanning (in een looprad rennen) bij te hoge temperaturen.
Therapie: koelen in een goed geventileerde ruimte (de kop lager dan de romp), voetzolen masseren, vitamine B toedienen.

Penisprolaps

Kenmerken: het niet kunnen terugtrekken van het lid in de voorhuid. De penis blijft uitgeschacht.
Mogelijke oorzaken: te ruime voorhuid of inscheuring van de voorhuid. Meestal na paring. Ook na een castratie wil nog wel eens een penisprolaps optreden. De reden hiervan is tot op heden onbekend.
Therapie: repositie. Bij chronische prolaps een tabakszakhechting in de voorhuid.

Schimmelinfecties (Trichophytie).

Kenmerken: haarverlies (kale plekken), schilferigheid en/of roodheid van de huid. Soms wondjes door krabben en/of bijten.
Mogelijke oorzaken: meestal door een vochtige omgeving en een gebrekkige hygiëne. Trichophytie komt meer voor bij jonge dan bij oudere dieren.
Therapie: schimmelpoeder (Fungi-stop) of een afgestreken theelepeltje van 1 deel zwavelpoeder en 1 deel talkpoeder door het badzand. Bij hardnekkige schimmel: Grisoral (kuur van 28 dagen). N.B. Trichophytie is uiterst besmettelijk en kan makkelijk worden overgedragen op andere huisdieren. Een goede hygiëne is dus een vereiste!

Shock
Kenmerken: bewustzijnsverlies, snelle oppervlakkige ademhaling, snelle hartslag, dieper liggende ogen, koude vacht en voetzolen, bleke slijmvliezen (goed te zien in de bek)
Mogelijke oorzaken: ernstig trauma (pijn of plotselinge schrik en doodsangst) en daling van de bloeddruk.
Therapie: chinchilla warm houden, bloedsomloop bevorderen, luchtwegen vrijhouden en zo nodig mond op bekbeademing toepassen.

Speekselen
Kenmerken: transparante uitvloeiing uit de bek, soms tot op de borst.
Mogelijke oorzaken: bij acuut speekselen: epilepsie, vergiftiging, oververhitting, bij chronisch speekselen: ernstig gebitsprobleem (meestal haken op de kiezen)
Therapie: (afhankelijk van de oorzaak): zie het beschrevene bij de betreffende ziekte of aandoening.

Stuipen
Kenmerken: aanvallen van spierkrampen die niet worden veroorzaakt door epilepsie of voerderkramp.
Mogelijke oorzaken: calcium of glucosegebrek. Verder bacteriële, parasitaire of virale infecties. Berucht is toxoplasmose omdat een chinchilla in de kattenbak heeft gezeten.
Therapie: goede en complete voeding, het geven van extra Calcium aan zogende vrouwtjes, een goede hygiëne en zorgen dat uw chinchilla niet bij de kattenbak komt.

Suikerziekte (Diabetes)
Kenmerken: veel drinken, veel plassen, gebrek aan energie, algehele malaise, vermagering.
Mogelijke oorzaken: vaak erfelijk. Het lichaam maakt te weinig insuline aan.
Therapie: eigenlijk geen. Insuline spuiten bij chinchilla's is geen optie. Wel zouden opmerkelijke resultaten zijn geboekt met toediening van methyl cobalamine, een variant van B12.

Tepelontsteking
Kenmerken: harde, vergrote tepel, roodheid van de tepel, pijnlijke harde plek achter de tepel, kloven of wondjes in de tepel, verhoging of koorts, malaise.
Mogelijke oorzaken: afsluiting van een melkgang (stuwing) of wondjes veroorzaakt door de scherpe tandjes van de baby('s).
Therapie: antibioticum en behandeling van de kloven met uierzalf

Uitdroging
Kenmerken: de huid blijft 'staan' wanneer deze voorzichtig tussen duim en wijsvinger omhoog wordt getrokken. Verder: verstopping (hippen met opgetrokken kruis), weinig of geen uitscheiding van urine en uiteindelijk: voedselweigering, apathie, acute vermagering en nierfalen.
Mogelijke oorzaken: aanhoudende, ernstige diarree, vochtgebrek (slecht of niet doorlopende waterfles), kanker.
Therapie: onderhuidse vochttoediening of infuus. Daarna Orisel Junior voor baby's (oraal toedienen).

Vaginaprolaps
Kenmerken: bloederige uitstulping uit de vagina
Mogelijke oorzaken: beschadiging of verslapping van spieren en steunweefsels die de baarmoeder en de blaas op hun plaats plegen te houden. Komt voornamelijk voor bij oudere vrouwtjes die meerdere nestjes hebben gehad.
Therapie: een prolaps bij een jong vrouwtje, direct na de bevalling, kan goed worden verholpen. Een prolaps die op gevorderde leeftijd ontstaat, is slechts tijdelijk te verhelpen.
Euthanasie is in dat geval de enige optie.

Voederkramp
Kenmerken: toeval als bij epilepsie
Mogelijke oorzaken: te grote opwinding bij het verstrekken van het voedsel, of te wel het 'lege voerbaksyndroom'. Komt vooral voor bij fokkers, opvangcentra en particulieren die vele tientallen dieren hebben.
Therapie: laat de bewuste chinchilla nooit zonder voer zitten en voer hem of haar altijd als eerste.

Spoedeisende situaties bij chinchilla's
- Ernstige ademhalingsproblemen
- Ingeslikte voorwerpen
- Aanhoudende kokhalsneigingen (een chinchilla kan overigens niet echt braken)
- vergiftigingsverschijnselen (hevige krampen)
- Snel dikker wordende buik (te vergelijken met een ballon die opgeblazen wordt)
- Spuitdiarree (onderhuidse vochtinjectie halen om uitdroging tegen te gaan)
- Niet kunnen ontlasten (klysma halen en/of middel om de darmfunctie te bevorderen)
- Penisprolaps (dit i.v.m. uitdrogen van de eikel en het afsterven van de voorhuid).
- Rectumprolaps. (dit om uitdroging van de endeldarm te voorkomen)
- Aanhoudende persweeën, zonder dat de geboorte daadwerkelijk op gang komt. Een keizersnee is wellicht noodzakelijk

N.B. Neem niet alleen de patiënt, maar ook alle kooigenoten mee! Altijd! Doet u dit niet, dan loopt u grote kans dat de patiënt bij thuiskomst verstoten wordt. Het opnieuw koppelen van chinchilla's is vaak een drama, zo niet onmogelijk

V. Soortspecifiek gedrag

Prooidieren
Chinchilla's zijn van nature prooidieren. Dit gegeven zit nog steeds in hun genen. Vandaar dat zij heftig kunnen reageren op een benadering van bovenaf (associatie met roofvogels). In een vermeende gevaarlijke situatie kunnen zij een harde, schrille alarmkreet ten gehore brengen. Deze kreet werkt als een tam tam en kan een hele groep chinchilla's in beroering brengen. De dieren zullen ogenblikkelijk dekking zoeken en wachten tot het gevaar is geweken. Vandaar dat schutplekken in een chinchillakooi onontbeerlijk zijn.

Een angstige chinchilla die in het nauw wordt gedreven en vervolgens wordt opgepakt, kan van schrik zijn haren loslaten en/of bijten. Ook verkramping van ledematen komt voor. Een uiterste (extreme) reactie is shock. Dit komt overigens vaker voor dan de meeste mensen voor mogelijk houden.

Instinker
Het prooigedrag van een chinchilla zet menig dierenarts op het verkeerde been. De eigenaar brengt het dier soms met de klacht: hij doet niets meer, weigert te eten en zit maar te zitten. Tot verbazing van iedereen, rent de chinchilla vervolgens over de behandeltafel, springt op de grond, trekt een sprintje over het vinyl en laat zich slechts met grote moeite vangen. Niet zelden is de conclusie: hij is gelukkig nog actief. Fout! Het diertje toont slechts een instinctieve oerreactie: wegwezen! Bij thuiskomst reageert deze chinchilla weer volkomen apathisch. De kans dat hij in elkaar zakt en ter plekke overlijdt, is niet denkbeeldig.

Sociale dieren
Chinchilla's zijn zeer sociaal en leven bij voorkeur in een groep (gezin). Hier heerst een duidelijke hiërarchie. Het oudste vrouwtje is doorgaans de baas. Bij chins van het gelijke geslacht, bepaalt het karakter de rangorde. De hoogste in rangorde verdringt zich doorgaans als eerste bij het pas gevulde

voerbakje en wentelt zich als eerste in het schone zandbad. Ook door de manier waarop chinchilla's slapen, wordt de rangorde tot uiting gebracht. De hoogste in rangorde leunt dan meestal op de lagere in rangorde of hangt compleet over hem of haar heen. 'Rijden' op de ander is eveneens een teken van dominantie. Dit gedrag kan soms al worden waargenomen bij baby's van nog geen uur oud.

Chinchilla's communiceren niet alleen via lichaamstaal, maar 'praten' ook met elkaar.
Zo zijn er o.a. de aandoenlijke geluidjes tussen moeders en baby's, als ook de gezellige contactgeluiden tussen geliefden. Bij vermeend gevaar laten chinchilla's een alarmkreet horen, zoals hierboven beschreven. Ook in hun slaap produceren chinchilla's alarmkreten.
Meestal betreft dit angstige en rusteloze chinchilla's die krampachtig proberen wakker te blijven om de boel in de gaten te houden. Deze dieren doen slechts hazenslaapjes. Ze zijn te herkennen aan een tenger postuur en bolle ogen. De dieren eten voldoende, maar komen niet aan, omdat zij teveel energie verbranden met alert zijn.

Opvallende gedragingen
Trippelen of met de buik over een plank of voorwerp wrijven. Deze gedragingen kunnen duiden op opwinding (een lekker wijf in de buurt), maar kunnen ook blijk geven van dominant gedrag. Op de buik van een chinchilla bevindt zich een geurklier. Hiermee kan hij aangeven hoe groot zijn territorium is en welke voorwerpen hij als zijn eigendom beschouwt.

Gedragsproblemen
De meest voorkomende gedragsproblemen bij chinchilla's zijn: neurotisch gedrag (traliebijten, vachtbijten, dwangmatig graven, of het verplaatsen van dingen), stereotiep gedrag (ijsberen, plankje springen) en agressie.
Oorzaken kunnen zijn: een te kleine kooi, te weinig uitdaging (verveling), verstoring van het bioritme, disharmonisch contact met kooigenoten, verwaarlozing, eenzaamheid, pijn, angst, verdriet of een zeer traumatische ervaring in de eerste levensjaren.

Eenzaamheid
Chinchilla's kunnen, evenals zwanen, uiterst emotioneel reageren op het overlijden van hun partner. Sterker nog: ze kunnen (dwang)voeding en water weigeren en overlijden van verdriet.
Is uw chinchilla al op leeftijd en wilt u niet 'opnieuw' aan chinchilla's beginnen, geef het diertje dan een veilig (stoffen) knuffelbeest in zijn kooi. De meeste chinchilla's (vooral bokjes) vinden veel steun bij een surrogaatpartner en slapen er overdag heerlijk tegenaan. Ook kan een knuffel helpen om heftige emoties te verwerken. Vooral afgedankte vrouwtjes uit de fok die regelmatig een nestje hebben gehad willen zo'n knuffel nog wel eens grondig slopen. Een goede therapie! Eenzame bokjes gebruiken de knuffel vaak als sekspartner en rijden het beest soms helemaal plat. Ook deze uitingen zijn gezonder dan in eenzaamheid wegkwijnen.

Het spreekt voor zich dat u de kooi van een solitair gehouden chinchilla niet in een bijkeuken, schuurtje of slaapkamer plaatst. Een eenzame chinchilla heeft behoefte aan 'aanspraak' en is gebaat bij een gezellig plekje in de woonkamer. Buiten de huiselijke kring zal het diertje al snel worden 'vergeten'. Door te weinig prikkels van buitenaf, raakt een solitair gehouden chinchilla volledig afgestompt. Het diertje zal zich met de dag ellendiger gaan voelen. Dit kan weer leiden tot de ontwikkeling van gedragsstoornissen (stereotiep gedrag). Ook staat vast dat een solitair gehouden chinchilla eerder ziek wordt dan een chinchilla die een maatje heeft. Daarnaast is onze ervaring dat eenzame chinchilla's bij ziekte minder snel en minder goed herstellen dan chinchilla's die met een partner of in een groep leven.

Voor verdere informatie over chinchilla's
Stichting Vida Nueva
Chinchilla Zorg en Informatie Centrum
Tel. 0599 – 65 38 87
www.vida-nueva.nl
www.chinchillavraagbaak.nl
Email: info@vida-nueva.nl

Voor vragen over genetica (fokken)
www.lima-chinchilla's.nl

Literatuur
Zie de lijst op www.chinchillavraagbaak.nl
Helaas is veel informatie sterk verouderd en dus achterhaald.